

„És te féltékeny vagy?”

Festmények az Ermitázsban és a Puskin Múzeumban

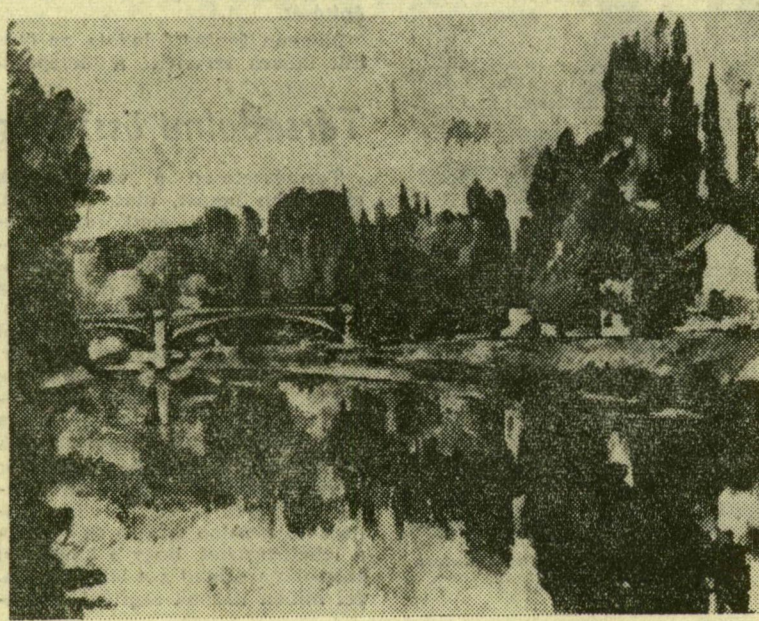
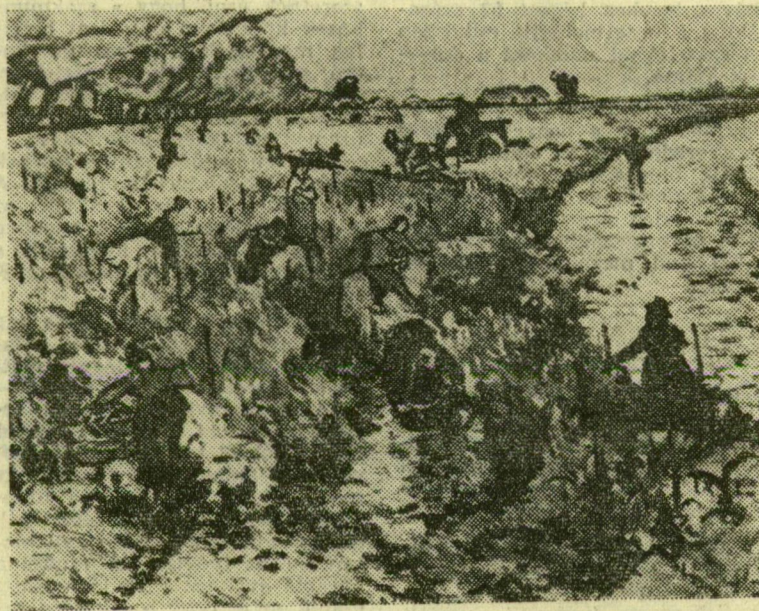
Hogy a legtökéletesebb reprodukciók sem versenghetnek az eredeti művel, sejtettem. Az igazi művészi élményt, a mű teljes szépségének kitarukozását csak a személyes találkozásokról várhatjuk. Ezt bizonyította a Szovjetunió képtárában látott művek sokasága is. Sajnálni lehet, hogy a ma végző rajztanárok, esztéták, képzőművészek csak alig-alig ismerhetik meg az egyetemes művészettörténet fontos, kiemelkedő alkotásait eredetiben. Kéves lehetőség nyílik arra, hogy a tanulmányi idő során — némi támogatással — meglátogathassák Európa legjelentősebb képzőművészeti gyűjteményeit, megismerkedjenek a képzőművészet történetének határkövet jelentő, meghatározó műveivel.

A Szovjetunió két képtára, a moszkvai *Allami Puskin Képzőművészeti Múzeum* és a leningrádi *Ermitázs* őrzi az egyetemes művészettörténet Szovjetunióban fellelhető kimagasló alkotásait. A Puskin múzeum klasszicista épületegyüttese a Szovjetunió egyik legnépszerűbb múzeuma. Olyan nagy mesterek alkotásait találhatjuk itt a látogató, mint *Botticelli*, *Peruginó*, *Tiepolo*, *Rembrandt*, *Rubens*, *Renoir*, *Degas*, *Van Gogh*, *Gauguin*, *Picasso*. Az eredetileg a moszkvai egyetem szobormásolatának múzeumaként létrejött kiállítóterem ma első-sorban vonzerejét gyönyörű Rembrandt-képeknek, ezeknek a mély tűzű, sötét tónusú, barna színekből fölvilágított portréknak, kompozícióknak és Rubens különös barokk látomásainak köszönheti, de annak is, hogy az Ermitázs mellett itt őrzik a francia impresszionizmus és posztimpresszionizmus kimagasló alkotásait.

Az egykor Téli Palota termeit már teljes egészében az Ermitázs, a II. Katalin cárnő megalapozta gyűjtemény tölti meg. A frissen restaurált leningrádi épület türkiszöld-fehér épület-együttesében a híres egyiptomi gyűjtemény, az ikonművészet, a római alkotások, *Leonardo da Vinci* képe és *Michelangelo* szobra, *El Greco*, *Rembrandt* művei fölött, a harmadik emeleten, ahová oldalépcső vezet, láthatók a századforduló és századelő művészi forradalmának kiemelkedő alkotásai: *Corot*, *Monet*, *Manet*, *Renoir*, *Gauguin*, *Degas*, *Cezanne*, *Van Gogh*, *Picasso*, *Matisse* művei.

Három festményről szeretnék külön néhány szót szólni. Az Ermitázs termeit, folyosóit járva, az egyik meglehetősen homályos oldalfolyosón első pillantásra felfedezhető egy *Brueghel*-kompozíció. A 111x164,5 centiméteres mű címe *Vásár színelőadással*. Ezen a nem túl nagy kompozíción a festő a falusi ünnep szinte teljes képét, mintegy tablóját rajzolja fel. Az egykori *commedia de l'arte* szabadteri, sátras előadása látható a kép középpontjában, s a falu főterén a parányi színpad

körül tolongó tömeggel. Am a centrum körül fellelhető a XVI—XVII. század németalföldi faluja ünnepeinek szinte minden jellegzetes momentuma. Kocsmái eszem-izsom, bicskás verekedés, hajdani játékok, szerelmi jelenetek, testi és szellemi nyomorékok, korabeli típusok, családok, zsebesek, ájtatos templombajárók. A bruegheli világ teljesebb ki ezen az alkotáson, holott nem a világhírű idős Pieter Brueghel festette, hanem az apja nyomdokain haladó, s legtöbbször az ő alkotásait másoló *ifjabb Pieter* ragyogó alkotása ez. Többet mond el a korabeli életéről, viszonyokról, mint sok történelemkönyv. *És te féltékeny vagy?* — kérdezi festményének címében a civilizáció elől Tahitibe menekült csodálatos festő, *Gauguin*. Egy szerelmespár látható a képen, különös kompozícióban, sajátos rövidülésben. Vízparton ábrázolja őket a festő, a nőalak ül, a férfi fekszik. Mögöttük, szinte absztrakt foltritmust játszik a víz, mintha a kép címének kérdésére felelné. Az együvé tartozó alakok, a

merengő tekintetek, a fölszikkázó kételyek a szerelem örök, emberi szépségét rajzolják meg.

A harmadik kép, melyre emlékezni szeretnék, *Renoir Női akt* című vászna. A színek olyan csodálatos mélységeit fedezhetjük fel ezen az alkotáson, melyet nagyon nehéz szavakkal elmondani. Minden négyzetcentiméterre, mit a gyöngyházragyoló, színek sokaságát rejti. Hideg környezetből teljes szépségében bontakozik ki a modell felhát aktja.

A Puskin múzeum egyik termében egymás mellett láthatjuk *Van Gogh Szőlőskertek Arles-ben* című képét, és *Paul Cezanne A Marne partján* című vásznát. Az ellentétek csodálatos harmóniáját tárja fel e két mű. Van Gogh képének izzó vörösei, tűző sárgái, ecsetkezelésének lenyűgöző vibrálása ellentéte Cezanne kékszerű, hideg színskálájának, tartózkodó intellektusának. Azonos töből táplálkozó művészet, két külön hajló ága e két mű, mely így, egymásmellettiségében az impresszionizmus és posztimpresszionizmus végleteiként a teljes skálát is fölrajzolják.

Az Ermitázs harmadik emeletén az egyik teremben szinte földbe gyökerezik az ember lába. A terem falán egymással szemben látható *Matisse* két nagyméretű, csodálatos alkotása, a *Zene* és a *Tánc*. E két kép egymásnak válaszoló, egymást kiegészítő alkotás. Egyszerre készültek, mintegy zenemű két tételeként. Felfogásuk, kompozíciójuk rendjük is azonos: mélykék háttér előtt, haragoszöld földön vöröse hajló alakokat láthatunk. A *Zene* című képen ülő-guggoló fiatal fiúk muzsikálnak-énekelnek, s szinte zenéjükre lendülnek a szembelevő falon a *Tánc* című kompozíció alakjai.

Az egyetemes kultúra, a képzőművészettörténet legféltettebb kincseit őrzi a két múzeum. Bennük való barangolás nemcsak személyes élményeket jelent, de új ismeretekkel gazdagít, új összefüggésekre döbent rá a látogatót.

TANDI LAJOS

Képeink: *Gauguin: „És te féltékeny vagy?”* (fent), *Van Gogh: Szőlőskertek Arles-ben* és *Cezanne: A Marne partján*

Egységteremtő közös érdekek

Gondolatok az Irócsoport közgyűléséről

Recrudescunt — sóhajtott valaki, már baráti beszélgetés közben szellemsen idézve Rákóczi híres kiáltványát. Bö hete zajlott le Szegeden az Irócsoport tisztújító közgyűlése. Tulajdonképpen két menetben, hiszen előzően a kommunisták aktíváértékelését rendezte meg a megyei pártbizottság, s a két kimerítően átvitatkozott délután tanulságosan forró pillanataiban szakadtak föl a régi sebek, figyelmetlenül.

Úgy tűnik, az a bizonyos nemzedékváltás, ami irodalmi életünk egészét sem hagyta surlódások nélkül, a dél-magyarországi Irócsoportban lassabban gyógyuló sérüléseket okozott, már a csoport közéleti-közművelődési tevékenységét is átfestve, még fájóbban pedig a csoport és a Tiszatáj együttműködését, munkakapcsolatát fölkaristolva. Az elmúlt fél évtized eredményeit elemelve, többen az önérték és a sérültség cernaszálait fűzték az írói publikációs gondok varrótújába, ott fércelve össze a babaruhát, ahol valójában el sem feslett: az érvényesülésnél. A beszámolási időszakban ugyanis majd mindenki könyvvel, kötettel jelentkezett, bizonyoságul: az írói pálya nyitva mindenkinek, aki naponta, soronként akar és képes megküzdeni érte. Mégis a Tiszatáj amolyan Eris almájaként foglalkoztatja a csoportot, megosztva a régi és az új nemzedéket, ahonnan a dolgok természetes rendje szerint nem is egyik napról a másikra, hanem a megszűntetve-megőrzés dialektikus folyamatában váltották egymást. A folyóirat korábbi szerkesztői, vezető munkatársai mellőzöttnek érzik magukat, a mostaniak megkonokul állítják, csak a teljesítmény számít, jó írások hátán bárki bekerülhet. S valóban, a gyógyszer nem lehet más, mint a minőség, hiszen a panaszok felületi jelenségei mögött lényeg-indítékok oszlanak szerepet: megváltozott a Tiszatáj arculata, s ha igaz is, hogy a régi törekvések beérésének következtében, de feltétlenül országos igényűvé, nyitottabbá vált. Ezért aztán igazza van Kiss Lajosnak, aki az írók szellemi érdekképviseletét igényelve a csoporttól, azt szeretné, ha mindenki egyenlő eséllyel rajtolna a Tiszatáj szerkesztői asztalánál — ugyanakkor aligha férhet kétség hozzá, az esélyek nem a szerzőknek, a szerzeményeknek szólnak. Akár azzal a korrekcióval, hogy a minőség asztalához szabad és kötelező odakérni, oda-telepíteni a helyi írókat, költőket, s ha írásaik érdemesek rá, előnyben részesíteni.

kotómunka feltételeinek megteremtésére.

Agárdi Péter az Irócsoport közgyűlését idézte: a művek avatnak valakit íróvá, s csak ebben a szellemben képzelhető el az egység, szövetkezhetnek az írók nagy és nemes társadalmi feladatok elvégzésére, a fejlett szocialista társadalom felépítésében. Ezt a lényegben való egységet a közös érdekek teremtik meg, éppen ezért ideje felszámolni az olyan mesterségesen csíholt ellentéteket, mint a vidéki irodalom és az országos irodalom, a folyóiratok és az írók, a kritikusok és az írók, a fiatalok és idősek (nem esztétikai, hanem szociológiai kategóriák ugyanis), a vitákat igénylők és az egységet megkövetelő átkonfliktusai. A főváros sem mentes provincializmustól, nem igaz, hogy a vidéken élő közösségekben másodhegedűsöknak játszanak csupán, az Irócsoportok felelősége, hivatása a helyi közművelődési feladatok megoldásában tetszik föl igazán, így válnak az országos irodalmi törekvések lendítővé. Meggyőződéssel hangoztatta, a Tiszatáj és a dél-magyarországi Irócsoport között sokkal demokratikusabb a partnerszerződés, mert egymásra hatóbb a fölé-alarendeltségi viszony. Minden jó irodalomnak érdeke maga köré segíteni a korszerű teoretikusokat, a publikáció szabadságának alapfeltétele a marxista kritika szabadsága, ám a viták valóságos értékeinek pereljenek, ne sértsék, erősítsék a szocialista tartalmú demokráciát. *Fübián Zoltán* a vidéken megjelenő folyóiratok felzárkózását irodalmi életünk decentralizációjaként értékelte, ugyanakkor sóvárgó tette, a folyóiratok fejlődésével nem tartott lépést az Irócsoportok testületi élete. Az írók közössége csak akkor válhat szellemi nagyhatalommá, ha belül rendezik sorait, törődnek egymással, kialakítják a szervezeti élet megfelelő konstrukcióját, és erős, kisugárzó közművelődési tevékenységet folytatnak. Ahol az egyik feltétel hiányos, sorvasztóan hat a másikra: nincs csüggesztőbb, ha nagy rendezvények tűzijátéka mögött őr teremt a tartalmatlan csoport-élet.

Persze Simai Mihály titkári beszámolója és a vita fölmutatta Szeged és a táj irodalmi életének fényoldalait is. Kiderült, az elmúlt fél évtizedben jóval gazdagabb termés született, mint bárki egy elcsúszott röntgenfelvételtől gondolná. *Mocsár Gábor* őszinte örömmel konstataulta, az írói közösség szellemi életünk karakteres csoportja, megújulásra képes irodalmi műhely, ahol a minőségi változás nyomai tetten érhetők a szervezésben is, az író-olvasó találkozókban. Hiányolja viszont a helytörténeti kiadványt, a Szegedről szóló irodalmi nagybibliográfiát. *Dér Endre* több randevút sürget, ahol a csoport tagjai szót érthetnének, kibeszélhetnék műhelygondjaikat. *Andrássy Lajos* a fiatalok fölkarolásáról, *Kiss Lajos* a kritikus felelősségéről szolt, *Lódi Ferenc* pedig az elszármazottakról, hogy közülük nem egyre később figyeltünk föl. A festőművész *Dér István* lelkesen üdvözölte a (nem is olyan új) ötletet: képzőművészek és írók találkozója termékenyebb munkakapcsolatot ígérne a két csoport között. *Annus József* az írók közművelődési tevékenységének tartalékaira hívta föl a figyelmet: a Szegeden szerkesztett országos ifjúsági folyóirat, a *Kincskereső*, táborot kapott Zánkán, de kaphatna Szegeden, Csongrád megyében is, a debreceni irodalmi napok vagy a kecskeméti szociográfiai kongresszus mintájára. *Forgó Pál* ígérte, a jövőben anyagiakban is többet fordítanak az al-

Dr. Konecz János a város és a megye ütemes fejlődéséből azokra a momentumokra hívta föl a figyelmet, melyek bőséges táptalajt kínálnak az irodalomnak: vállaljanak részt íróink a közös erőfeszítésekből, persze, ne a jelszavak megzenésítésével. Igaz, a gazdasági eredményekről és gondokról nem tájékoztatták kellően az írókat, viszont a vidéken élőknek hasonlíthatatlan előnye, hogy ismerik egymást, naponta találkozhatnak, kicsérélhetik gondolataikat, s ennek érvényt kell szerezni az írók és a pártmunkások, tanácsi vezetők kapcsolatában is. Az írói munka feltételeiről szólva elmondta: ma már lehetőséget tudnak teremteni egy-egy művész, író, költő letelepítéséhez, segítenek a szociális gondjaikon, mindent megtesznek azért, hogy az eltávozókat ne a helyi adottságok hiánya taszítsa, hanem az esetleg jobb feltételek vonzzák. A Tiszatáj kétségtelen érdeme, az országos irodalom élvonalából merít, de erősebb szálakkal kötődjön a tájhoz, anélkül, hogy kiküzdött színvonalából engedne. És használja ki az Irócsoport is azokat a kiaknázatlan lehetőségeket, melyeket a társas együttlét alkalmai, a Tiszatáj és a Kincskereső, a napilapok, netán az úgynevezett nem hivatalos helyi könyvkiadás, a leendő tévéstudió, az SZMT, a TESZOV, a megye és a város nagyvállalatainak kulturális alapjai rejtenek.

NIKOLÉNYI ISTVÁN